

Starejši monografski viri in orodje za fasetno navigacijo oziroma filter »vrsta vsebine« v COBISS+: analiza, evalvacija ter predlogi za izboljšave in dopolnitve šifrantov v podpoljih 140d in 140e bibliografskega formata COMARC/B

Older Monographic Resources and “Type of Content” Faceted Navigation Tool in COBISS+: Analysis, Evaluation and Suggestions for Improvements, and Upgrades of Code Lists in Subfields 140d, and 140e of the COMARC/B Bibliographic Format

Sonja Svolfšak

Oddano: 29. 12. 2021 – Sprejeto 18. 1. 2023

1.01 Izvirni znanstveni članek
1.01 *Original scientific article*

UDK 017/019:025.3

DOI <https://doi.org/10.55741/knj.66.3-4.1>

Izvleček

Namen: Prispevek podaja analizo in evalvacijo vsebine šifrantov v podpoljih 140d in 140e bibliografskega formata COMARC/B, ki se uporabljata za določanje vrste vsebine in literarne vrste pri starejših monografskih virih. Na podatkih iz omenjenega šifranta temeljita tudi filtra »vrsta vsebine« in »literarna vrsta« v katalogu COBISS+. Na podlagi analize in evalvacije so z namenom izboljšave šifrantov, s tem pa tudi fasetne navigacije v COBISS+, podani predlogi za spremembe in dopolnitve njune vsebine.

Metodologija/pristop: Posamezne kode, pa tudi celotna šifranta, so bili ovrednoteni glede na naslednje kriterije: natančnost, popolnost, konsistentnost in jezikovna ustreznost. Pri tem je bil upoštevan vidik kompatibilnosti vsebine šifrantov z viri iz vsebinsko heterogenih zgodovinskih zbirk, ki jih hrani Narodna in univerzitetna knjižnica.

Rezultati: Analiza je pokazala, da so posamezne kode v podpoljih 140d in 140e natančne, nepopolne in nekonsistentne. Poimenovanja posameznih kod in šifrantov v

celoti so tudi jezikovno neustrezna. Trenuten nabor kod v šifrantih ne omogoča natančnega, celostnega in konsistentnega določanja različnih neliterarnih in literarnih oblik/vrst/tipov/zvrsti del, to pa se neposredno odraža tudi na (potencialni) uporabnosti pertinentnih filtrov v fasetnem navigacijskem orodju COBISS+.

Omejitve raziskave: Predlogi za izboljšave vsebine šifrantov v podpoljih 140d in 140e so vezani na revizijo šifrantov v bibliografskem formatu UNIMARC/B, kar je predmet mednarodnega strokovnega soglasja. Za optimalno funkcionalnost podatkov iz obeh podpolj, na katerih temelji fasetna navigacija v COBISS+, bi bila potrebna tudi prenova šifranta v podpolju 675c oziroma uskladitev vsebine in namena vseh treh šifrantov glede na namen orodja za fasetno navigacijo v COBISS+.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Rezultate raziskave je mogoče uporabiti pri razvoju bibliografskega formata COMARC/B oziroma UNIMARC/B. Posredno so uporabni za vzpostavitev in razvoj tistih filtrov v COBISS+, ki so namenjeni omejevanju rezultatov iskanja po starejših monografskih virih. Prispevali bi lahko tudi k racionalizaciji vnosa podatkov v sistemu COBISS.SI.

Ključne besede: fasetna navigacijska orodja, COBISS+, starejši monografski viri, COMARC/B, evalvacije

Abstract

Purpose: The article presents an analysis and evaluation of the code lists in subfields 140d and 140e of the COMARC/B bibliographic format, which are being used to define type of content and literary genre in older monographic resources. The “type of content” filter in the COBISS+ catalogue also derives from this data. Based on the analysis and evaluation suggestions for upgrades are given in order to improve the code lists as well as faceted navigation in COBISS+.

Methodology/approach: Individual codes, as well as entire subfields were evaluated according to the following criteria: accuracy, completeness, consistency, and linguistic adequacy. The aspect of code lists content’s compatibility with resources from heterogeneous historical collections that are kept in the National and University Library was also taken into consideration.

Results: The analysis showed individual codes in subfields 140d and 140e to be inaccurate, incomplete, and inconsistent. The naming of individual codes, as well as code lists as a whole is linguistically inadequate. The existing registry of codes does not allow for an accurate, comprehensive and consistent defining of non-literary and literary types of content, and forms or types of works. This is directly reflected in the (potential) applicability of pertinent filters in the COBISS+ faceted navigation tool.

Research limitations: Proposals for improvements of content of code lists in subfields 140d and 140e depend on revision of code lists in the UNIMARC/B bibliographic format, which is the subject of international professional consensus. For optimal functionality of data from both subfields upon which the existing faceted navigation in COBISS+ is based, it would also be necessary to revise the code list in subfield 675c, or harmonize the content and purpose of all three code lists in accordance with the COBISS+ faceted navigation tool’s purpose.

Originality/practical implications: The results of the research can be used in the development of the bibliographic format COMARC/B or UNIMARC/B. They are indirectly applicable for the establishment and development of those filters in COBISS+, whose purpose is limiting and filtering of the search results for older monographic sources. They could also contribute to the rationalization of data entry in the COBISS.SI system.

Keywords: faceted navigation tools, COBISS+, older monographic resources, COMARC/B, evaluation

Uvod

Starejši monografski viri, ki jim katalogizatorji pogosto pravijo tudi antikvarno gradivo, so viri, ki so izšli pred uvedbo strojnega tiska in vezave v 19. stoletju.

Značilnosti starejših monografskih virov so predvsem:

- redkost (v nacionalnem, evropskem ali svetovnem merilu);
- kulturnozgodovinski pomen (Zakon o knjižničarstvu kot kulturni spomenik na primer opredeljuje vse gradivo, ki je nastalo do leta 1800);
- edinstvenost posameznega primerka (ročno izdelan papir, ročno izdelana vezava ter druge posebnosti, kot so različna znamenja uporabe in prejšnjega lastništva).

Standard ISBD(A) mednje uvršča monografske vire, ki so izšli do leta 1820. Po CERL-ovih priporočilih je zgornja meja izida, ki zamejuje starejše monografske vire, leto 1830. *Združena izdaja standarda ISBD* nima zgornje kronološke zamejitve. V nemških katalogizacijskih navodilih je zapisano, da se med starejše monografske vire oziroma stare tiske uvršča še vse tisto gradivo, ki je nastalo v obdobju prehoda od ročne k avtomatizirani izdelavi knjige, to je med letoma 1825 in 1830 (Schulungen zu RDA. Modul 6AD – Spezialschulung Alte Drucke). Za gradivo, izdelano po letu 1830, je presoja, ali bo obravnavano kot starejše ali kot sodobno gradivo, prepuščena posamezni ustanovi. Razlog za to je predvsem v dejstvu, da se nove tehnike tiska in vezave niso povsod uveljavile hkrati, zato so razlike med gradivom, ki je na primer leta 1850 nastalo na britanskem otočju ali na Nizozemskem ozemlju, ter tistim, ki je nastalo na današnjem slovenskem ozemlju, precejšnje (Svoljšak, 2023).

Fasetna navigacija je značilna za tretjo generacijo knjižničnih katalogov. Omo-goča omejevanje obsežnih rezultatov iskanja na manjše, bolj obvladljive skupke s pomočjo filtrov. Fasete se uporabljajo v vseh fazah iskalnega procesa, zlasti pri splošnih poizvedbah. Uporabne so tudi posredno, zlasti pri evalvaciji virov, saj že vsebina fasete uporabniku ponudi določeno analizo podatkov o značilnostih najdenih virov (Badovinac, 2020). Orodja za fasetno navigacijo uporabnikom

knjižničnih katalogov tako omogočajo, da poizvedbe dopolnjujejo oziroma omejujejo (filtrirajo) rezultate iskanja na razpoložljive vrednosti faset.

Fasetna navigacija v COBISS+ omogoča naslednje omejitve rezultatov oziroma filtre:

- omejitev rezultatov na vire, ki so dostopni na spletu (online),
- omejitev rezultatov glede na leto oziroma obdobje izida,
- omejitev rezultatov glede na vrsto vsebine,
- omejitev rezultatov glede na vrsto gradiva,
- omejitev rezultatov glede na tipologijo dokumentov/del,
- omejitev rezultatov glede na jezik vira,
- omejitev rezultatov glede na ciljno skupino,
- omejitev rezultatov glede na avtorja in
- omejitev rezultatov glede na predmet vira (COBISS. Pomoč).

Uporabnost filtrov je odvisna od prisotnosti in kakovosti podatkov, kot so leto izida, vrsta vsebine, vrsta gradiva, jezik(i) vira, avtor(ji) in UDK vrstilci v bibliografskem opisu oziroma v posameznih podpoljih formata COMARC/B.

Rezultati analize kakovosti bibliografskih podatkov v sistemu COBISS.SI (Badovinac, 2021) so pokazali, da je zavedanje o pomembnosti vnosa opsijskih podatkov, med katere sodijo tudi kodirani podatki v podpoljih 105b in 105e, ki so v COBISS+ uporabljeni za omejevanje rezultatov glede na vrsto vsebine oziroma literarno vrsto, med slovenskimi katalogizatorji nizko in da ti podatki manjkajo v 58 % bibliografskih zapisov.¹ V vzorec so bili vključeni bibliografski zapisi za novejšo gradivo, ne pa tudi za starejše monografske vire.

Vnosu (kodiranih) podatkov o vrsti vsebine oziroma literarni vrsti za starejše monografske vire sta v formatu COMARC/B namenjeni podpolji 140d in 140e, ki sta ustreznika podpolj 105b in 105e pri novejšem gradivu. Ker povezave med podatki iz podpolj 140e in 140d in fasetnim navigacijskim orodjem v COBISS+ ni, je v okviru filtra »vrsta vsebine« uporabnikom kataloga na voljo le možnost omejevanja rezultatov glede na osnovno kronološko opredelitev gradiva (antikvarno gradivo oziroma gradivo, ki je izšlo do leta 1850 in ima izpolnjeno vsaj eno podpolje v polju 140), ne pa tudi glede na vrsto vsebine oziroma literarno zvrst ali vrsto (glej sliko 1). Omejevanje oziroma filtriranje rezultatov iskanja glede na vrsto vsebine (in literarno vrsto) pri starejših monografskih virih oziroma antikvarnem gradivu v COBISS+ zato ni mogoče.

---

¹ Analiza se ni ukvarjala z vprašanjem, ali so manjkajoči podatki morda posledica neustreznosti oziroma pomankljivosti vsebine šifrantov v omenjenih podpoljih.

Slika 1: Filter »antikvarno gradivo« v orodju za fasetno navigacijo »vrsta vsebine« COBISS+

Problematika določanja vrste vsebine oziroma literarne vrste pri starejših monografskih virih pa je tudi širša. S stališča možnosti, ki so trenutno na voljo za določanje vrste vsebine in literarne vrste v šifrantih podpolj 140d in 140e, sta namreč vprašljiva tako kakovost kot tudi uporabnost obeh podpolj, na katerih bi moral temeljiti filter za omejevanje rezultatov glede na vrsto vsebine in literarno vrsto v orodju za fasetno navigacijo COBISS+.

Z namenom izboljšave, dopolnitve oziroma optimizacije uporabnosti podatkov o vrsti vsebine in literarni vrsti je v nadaljevanju prispevka predstavljena analiza oziroma evalvacija trenutne vsebine šifrantov v podpoljih 140d in 140e bibliografskega formata COMARC/B. Obstoječe kode, pa tudi šifranta v celoti, so bili ovrednoteni glede na naslednje kriterije: jezikovna ustreznost, natančnost, popolnost in konsistentnost. Pri tem je bila upoštevana kompatibilnost vsebine šifrantov v obeh podpoljih z vsebinami tiskanega gradiva, ki je nastalo med 15. in 19. stoletjem in je del historičnih zbirk Narodne in univerzitetne knjižnice. Te predstavljajo dovolj raznovrsten in reprezentativen vzorec za tovrstno analizo in evalvacijo, saj obsegajo vsebinsko raznolike korpuse, ki so po svoji vsebini pretežno verske narave (na primer ostanki nekdanje knjižnice ljubljanskega jezuitskega kolegija, knjižnici cistercijanov iz Stične in Kostanjevice, knjižnica kartuzijanov iz Bistre, gornjegrajska škofijska knjižnica), pretežno naravoslovne narave (na primer del Zoisove zbirke, knjižnica Družbe za kmetijstvo in uporabne umetnosti na Kranjskem) ali pretežno jezikoslovne oziroma literarne narave (na primer Kopitarjeva in Čopova knjižnica, del Zoisove zbirke). Poleg vsebinske raznolikosti odražajo tudi razvoj in specifične znanosti in umetnosti ter tipološke značilnosti in druge posebnosti virov iz časovnega obdobja, ki v kontekstu katalogizacije zamejuje starejše monografske vire.

1 Metodologija

Natančnost, popolnost in konsistentnost so temeljni kriteriji za evalvacijo kakovosti metapodatkov. Do težav s kakovostjo metapodatkov lahko prihaja bodisi zaradi netočnega vnosa podatkov bodisi zaradi pomanjkljivosti ali nedoslednosti kontroliranih besedišč, ki jih pri vnosu podatkov uporabljamo (Park, 2009). Čeprav je lahko neposredno ali posredno pogojen tudi s kakovostjo kontroliranih besedišč, netočen vnos podatkov kot subjektiven dejavnik za pričujočo analizo oziroma evalvacijo ni relevanten. V primeru šifrantov v podpoljih 140d (vrsta vsebine) in 140e (literarna vrsta) bibliografskega formata COMARC/B je z namenom izboljšav pri vnosu podatkov, pa tudi pri njihovi uporabi za fasetno orodje v COBISS+ oziroma za oba pertinentna filtra, v prvi vrsti relevantna evalvacija njune vsebine oziroma kod, ki jih ne glede na končne, tudi subjektivne katalogizatorjeve odločitve ponujata v tem trenutku.

Natančnost, popolnost in konsistentnost obstoječih kod imajo tudi pomemben vpliv na katalogizatorjevo odločitev za izbiro tiste kode, ki v največji možni meri določa vsebinske ali tipološke značilnosti vira, ki ga opisuje. Tovrstna evalvacija se v delokrogu ocenjevanja kakovosti metapodatkov (Metadata Quality Control Workflow) sicer uporablja v fazi, ko so ti že prisotni v bibliografski bazi, njen nivo pa je odvisen od namena posameznega evalvacijskega projekta. V primeru evalvacije vsebine šifrantov v podpoljih 140d in 140e so ne glede na to, da ne gre za naknadno kontrolo kakovosti (torej v fazi, ko so metapodatki že prisotni v bibliografski bazi), relevantni vsi trije kriteriji, saj tako natančnost kot tudi popolnost in konsistentnost kod neposredno vplivajo tako na točnost vnosa kot tudi na kakovost obstoječih ali potencialnih metapodatkov v bazi COBIB ter na njihovo uporabnost za posamezne filtre v katalogu COBISS+.

S kriterijem natančnosti je bilo tako ocenjeno, ali je poimenovanje posamezne kode v podpoljih 140d in 140e dovolj natančno. Poimenovanje je dovolj natančno, če izraz, s katerim je poimenovana koda, ustreza opisu njene vsebine, v primeru, da koda nima dodatnega opisa, pa, če je samo poimenovanje zadosti natančno za nedvoumno določitev istovrstnih del. Poimenovanje kode je nenatančno, če vsebina kode glede na njeno poimenovanje združuje raznovrstna dela oziroma če je uporabljen izraz presplošen ali nerazumljiv (raba kode iz njenega imena in/ali opisa ni neposredno razvidna). Če je glede na vsebino opisa za poimenovanje kode uporabljen preveč specifičen izraz, je poimenovanje preveč natančno.

S kriterijem popolnosti je bilo na nivoju posamezne kode ocenjeno, ali sta njeno poimenovanje in/ali opis dovolj popolna za nedvoumno opredelitev posameznega vira. Koda je dovolj popolna, če njeno poimenovanje in/ali opis vključujeta dovolj pojasnil/primerov, da je z njeno uporabo mogoče nedvoumno določiti

istovrstna dela. Tudi kode, pri katerih dodaten opis za nedvoumno določitev istovrstnih del ni potreben, so popolne. Kode, ki niso pojasnjene v zadostni meri, da bi omogočale nedvoumno določitev posameznega vira, so nepopolne.

Na nivoju celotnih šifrantov je bilo v smislu popolnosti ocenjeno, ali ta omogočata določitev vseh vrst neliterarnih, polliterarnih in literarnih del – ne glede na čas nastanka ter ne glede na znanstvene in literarne specifične določene obdobja.

S kriterijem konsistentnosti je bilo ocenjeno, ali sta poimenovanje in opis posamezne kode konsistentna s poimenovanjem in opisom drugih kod v šifrantu. Konsistentnost je bila ocenjena tudi na relaciji šifrant 100e – šifrant 140d – šifrant 140e – šifrant 675c – drugi relevantni šifranti v bibliografskem formatu COMARC/B.²

Ker gre v primeru šifrantov v podpoljih 140d in 140e za neposredno aplikacijo šifrantov bibliografskega formata UNIMARC/B, ki izvira iz angloameriškega jezikovnega oziroma kulturnega okolja, smo posamezne kode pa tudi oba šifranta v celoti ocenili tudi z vidika **jezikovne ustreznosti**. S tem kriterijem je bilo ocenjeno, ali je za poimenovanje posamezne kode in šifrantov uporabljen ustrezen izraz v slovenskem jeziku. Pri tem smo si pomagali predvsem z zbirko slovarjev Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (Fran, 2022) in Velikim angleško–slovenskim slovarjem (Grad idr., 2008).

Ocena posameznih kod, pa tudi šifrantov kot celote, je opisna.

2 Analiza in evalvacija podpolj 140d in 140e

Podpolje 140d je namenjeno opisu vsebine vira ali njegovih pomembnih delov (COMARC/B) in je ponovljivo. V nadaljevanju je podana podrobnejša analiza in evalvacija posameznih kod glede na zgoraj omenjene kriterije. Temu sledi še analiza in evalvacija šifranta kot celote.

---

² Ne glede na to, da bi prav tako sodila v okvir pričujoče analize in evalvacije, problematika konsistentnosti podatkov na relaciji podpolje 140d – podpolje 140e – podpolje 675c oziroma blok 6XX ne bo podrobneje obravnavana.

2.1 Analiza in evalvacija posameznih kod v podpolju 140d

Tabela 1: Analiza in evalvacija posameznih kod v šifrantu 140d.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
aa – religiozno delo (Biblijske zgodbe, katekizmi, nabožna literatura, himne, odpustki, litanije, mirakli, verske igre, pridige, mašne knjige itd. Če potrebujemo posebno oznako za katekizem, nabožno literaturo, pridigo ali mašno knjigo, uporabimo kodo »ab«, »ac«, »ad« ali »ae«.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno, saj opis združuje zelo raznovrstna dela s področja krščanske književnosti (npr. verske igre, mirakli), liturgije (mašne knjige, pridige), kateheze oziroma krščanskega nauka (katekizmi), krščanskega češčenja (litanije) itd.	Opis kode ni dovolj popoln, saj bi v tej najširši kategoriji pričakovali vsaj še temeljna verska dela (npr. sveta besedila).	Koda ni konsistentna z drugimi kodami, saj se istovrstne vsebine pojavljajo tako v kodah, ki omogočajo podrobnejšo opredelitev kode aa (npr. ac – psalter, horarij), kot tudi v kodah za druge vrste vsebin (npr. obredniki bratovščin v kodi ca – družabna pravila/običaji, ki so tako kot mašne knjige prav tako liturgična dela).	Poimenovanje kode ni jezikovno ustrezno. »Religiozno delo« je dobeseden prevod angleškega izraza »religious work«. Slovenska ustreznica bi bila »versko delo«.
ab – katekizem	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Ker je namenjena natančnejši opredelitvi kode aa, bi pričakovali tudi možnosti drugih natančnejših opredelitev (vsaj) za: molitvenik, (cerkveno) pesmarico, postilo, lekcionar, posamezne liturgične knjige (misal, antifonar, psalter, gradual itd.). Nekatere od teh sicer najdemo tudi v opisu kode ac, ki je prav tako namenjena natančnejši opredelitvi kode aa, vendar ni jasno, zakaj obstajajo možnosti natančnejše opredelitve teh vrst vsebin, ne pa tudi drugih/ostalnih.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ac – nabožna literatura (Knjige ur, nabožni koledarji, devetdnevnic, molitveniki, psalterji itd.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno. Nabožna literatura je zelo širok in nedoločljiv izraz, koda pa združuje predvsem dela s področja uradne liturgije (npr. knjige ur, psaltri) in dela, namenjena zasebni liturgiji (npr. molitveniki, devetdnevnic).	Poimenovanje in opis kode nista dovolj popolna, saj ne vključujeta drugih vrst del, ki so prav tako namenjena osebni ali uradni liturgiji (npr. brevirji, misali, pontifikali, obredniki).	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Skupaj s kodo aa, ki jo natančneje opredeljuje, in kodo ae, deloma pa tudi ac, koda opredeljuje istovrstna, tj. pretežno liturgična dela.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ad – pridiga (Aapokaliptične, otroške, priložnostne pridige itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Opis kode ni dovolj popoln, saj obsega zelo naključen izbor vrst pridig.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ae – mašne knjige (Liturgične knjige: antifonarij, brevir, evangelistar, gradual, cerkvena pesmarica, misal, pontifikale, obrednik, knjiga zakramentov itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Opis kode ni dovolj popoln, saj ne vključuje drugih pogostih istovrstnih del, kot so na primer obredniki, pontifikali itd.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, saj se posamezne liturgične vsebine pojavljajo tudi v kodi aa, ki jo koda natančneje opredeljuje, ac (psalter, knjige ur/horariji) in v kodi ca (obredniki bratovščin).	Poimenovanje kode je sicer jezikovno ustrezno, vendar bi bil primernejši (bolj uveljavljen) izraz »liturgična dela« oziroma »bogoslužna dela«, ki je kot sopomenka uporabljen v opisu kode.
ba – naravoslovno delo (Naravoslovni atlas, herbarij, laboratorijski zapiski, farmakopeja itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Opis kode ni dovolj popoln, saj obsega zelo omejen in naključen izbor vrst/tipov virov s področja naravoslovja.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode ni jezikovno ustrezno. V izvorniku je koda poimenovana »scientific work«, kar bi se v prevodu glasilo »znanstveno delo«.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
bb – diskusija, disertacija, teza	Poimenovanje je v primeru disertacij in tez kot zaključnih študijskih izdelkov dovolj natančno, v primeru diskusije pa ne, saj je termin presplošen in ni jasno, ali se nanaša na isti kontekst (zaključni izdelki univerzitetnega študija).	Opis kode ni dovolj popoln (diskusija).	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, vendar ni jasno, ali je namenjena samostojni rabi ali uporabi v kombinaciji s katero drugo kodo za vrsto vsebine (npr. ba – naravoslovno delo, bb – disertacija, teza).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ca – družabna pravila/običaji (Knjige o lepem vedenju, praznikih, obredniki bratovščin, lož itd.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno. Dela, ki obravnavajo družabna pravila in običaje, ter obredniki bratovščin niso istovrstna dela.	Opis kode ni dovolj popoln.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Obredniki (verskih) bratovščin bi sodili med liturgična dela (npr. ac, ae), knjige o lepem vedenju pa bi se lahko uvrščale tudi med učbenike oziroma priročnike (kodi kb in kc).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
da – pravno delo (Zakoni, akti, zakonski osnutki, ustanovne listine, privilegiji, pogodbe, pravilniki, predpisi itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Opis kode ni dovolj popoln. Obsega sicer istovrstna dela, vendar ni jasno, ali obsega tudi cerkvenopravna dela, vladarske dekrete, papeške bule, znanstvene/teoretske razprave s področja prava ipd. Pravilniki po svoji vsebini niso nujno pravna dela.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
db – politično delo	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Opis kode ni dovolj popoln, saj ni jasno, ali se vanjo uvrščajo dela o politiki (znanstvene/ teoretske razprave, eseji) ali tudi dela, ki so rezultat politične dejavnosti (npr. mednarodni sporazumi, pogodbe).	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ea – efemerno gradivo (Oglasi (knjigotržcev, tiskarjev, založnikov), prodajni katalogi (dražbe, knjigarne, proizvajalci itd.), plakati, programi itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
fa – referenčno delo (Študijski program, knjižnični katalog, muzejski katalog, almanah, bibliografija, koledar, imenik, kazalo, besednjak, slovar, tezaver, enciklopedija, šematizem itd. Če potrebujemo posebno oznako za knjižnični katalog, bibliografijo, koledar, kazalo, slovar ali enciklopedijo, uporabimo kodo »fb«, »fc«, »fd«, »fe«, »ff« ali »fg«).	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z nekaterimi drugimi kodami v šifrantu, saj so vanjo uvrščeni šematizmi, imeniki in študijski programi, ki bi jih lahko uvrstili tudi med »evidence in razvide« oziroma sezname (koda la).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
fb – knjižnični katalog	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
fc – bibliografija	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
fd – koledar	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
fe – kazalo	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ff – slovar	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
fg – enciklopedija	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev vrste dela, ki ga vključuje že koda fc, ni povsem jasno, zakaj je posebna oznaka v tem primeru omogočena, v primeru tezavra, šematizma in imenika pa na primer ne.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ga – zgodovinsko delo (Kronika, anali, biografija, rodoslovno delo, družinska kronika, domoznansko delo, vojaška zgodovina, ustno izročilo itd.)	Poimenovanje kode je glede na njen opis preveč natančno. Domoznansko delo ni zgolj zgodovinsko delo, saj se ukvarja tudi z geografskimi, etnološkimi, družbenimi in drugimi vidiki določenega območja. Prav tako »ustno izročilo« po vsebini ni nujno zgodovinsko delo.	Koda ni dovolj popolna. Od del s področja pomožnih zgodovinskih ved, ki bi jih v tem primeru sicer lahko navedli kumulativno, so na primer navedena le rodoslovna dela. Iz opisa vsebine tudi ni jasno, ali je pod to kodo mogoče uvrstiti topografije (domoznansko delo).	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih. V primeru biografije se vsebina kode prekriva z vsebino podpolja 140e (kodi la in lb) in 140f (biografije).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ha – polemična razprava	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda ni dovolj popolna. Ni jasno, ali je namenjena natančnejšemu opredeljevanju katere druge kode ali funkcionira kot samostojna koda.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ia – diskurzivno delo (Nagovori, dialogi, intervjuji, pisma, vprašanja in odgovori itd.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno in je tudi dvoumno. Po eni strani je mogoče razumeti, da bi se lahko vanjo uvrščala polliterarna dela, kot je npr. esej, po drugi strani pa nekatera dela (npr. pisma) niso nujno diskurzivne narave.	Koda ni dovolj popolna. Mnogo drugih vrst del je lahko prav tako diskurzivnih. Prav tako ni jasno, ali je kodo mogoče uporabiti za filozofska dela, ki jih v trenutnem šifrantu ni mogoče uvrstiti nikamor.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih. Ni jasno, ali je namenjena natančnejšemu opredeljevanju drugih kod ali funkcionira kot samostojna koda. Njena vsebina se prekriva z vsebino podpolja 140e (ha – pisma).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ja – spominsko delo (Jubilejni zbornik, album, epitaf, slavospev, spomenica itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ka – poučna literatura, navodilo. Splošni pomen. Če potrebujemo posebno oznako za priročnik ali učbenik, uporabimo kodo »kb« ali »kc«.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno. Poučna literatura ni nujno istovrstna z navodilom.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
kb – priročnik	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
kc – učbenik (Abecednik, antologija, hrestomatija, prvo berilo, čitanka, slovnica itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda ni dovolj popolna. Antologija ni nujno učbenik.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
la – evidenca, razvid (Potrdilo, spričevalo, cenik, seznam naročnikov, volilni seznam itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Imenik in šematizem, ki prav tako sodita na področje evidenc in razvidov, na primer najdemo v opisu kode fa.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ma – razvedrilo (Pobarvanke, družabne igre, uganke itd.)	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda ni dovolj popolna. Ne vključuje na primer slikanic, iz opisa pa tudi ni razvidno, ali je koda namenjena tudi določanju vsebin, povezanih s športom, lovom ipd.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

Koda	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
na – različica dela (Priredba, predelava, parodija, cenzurirana izdaja, scenarij itd.)	Poimenovanje kode ni dovolj natančno (razumljivo).	Koda ni dovolj popolna. Iz opisa ni razvidno, ali je koda namenjena določanju druge izrazne oblike dela ali funkcionira kot samostojna koda.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih (parodija, predelava, cenzurirana izdaja se nanašajo predvsem na literarna dela, ki so v šifrantu 140e).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
zz – drugo	Kriterija ni mogoče uporabiti. ³	Kriterija ni mogoče uporabiti.	Kriterija ni mogoče uporabiti.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

2.2 Analiza in evalvacija celotnega šifranta v podpolju 140d

Poimenovanja posameznih kod v šifrantu 140d glede na primere, ki jih podajajo v opisu, niso dovolj natančna. Najznačilnejši primeri nenatančnih poimenovanj so kode aa (religiozno delo), ac (nabožna literatura), ia (diskurzivno delo), ka (poučna literatura, navodilo) na (različica dela) in zz (drugo). Obseg in uporaba nekaterih kod v opisu nista dovolj popolna oziroma v zadostni meri pojasnjena (na primer diskusija v kodi »bb – disertacija, teza, diskusija«, ha – polemična razprava, ia – diskurzivno delo, na – različica dela). Poimenovanja posameznih kod so glede na njihov opis celo preveč natančna (koda ga – zgodovinsko delo obsega tudi domoznanska dela) ali pa je za poimenovanje uporabljen manj uveljavljen izraz (na primer ae – mašne knjige, kjer so »liturgične knjige« kot sopomenka navedene v opisu kode).

S stališča popolnosti šifrantu manjkajo številne možnosti za splošno ali natančnejše določanje vrste vsebine, pa tudi vrste/tipa vira. Z obstoječim naborom kod ter glede na njihove opise na primer ni mogoče določiti temeljnih verskih del, teoloških del, filozofskih del, del s področja (večine) pomožnih zgodovinskih ved, del s področja uporabnih in tehničnih znanosti, filoloških oziroma jezikoslovnih del in posameznih drugih vsebin, kot so na primer tiste umetnostne vsebine, ki ne sodijo med literarna dela. Prav tako recimo ni mogoče podrobnejše določanje vrst/tipov virov, kot so na primer molitveniki, lekcionarji, cerkvene pesmarice, separati, topografije in vodiči.

³ Koda združuje vse, kar ni uvrščeno v druge kode, zato ocenjevanje glede na natančnost, popolnost in konsistentnost ni mogoče.

S stališča konsistentnosti bi posamezne kode glede na svojo vsebino potrebovale združevanje, druge pa razdruževanje. Združevanje bi potrebovale tiste kode, ki obsegajo istovrstna dela (dela za uradno in osebno bogoslužje na primer najdemo v kodah aa, ac, ad in ae). Razdruževanje bi potrebovale tiste kode, ki obsegajo raznovrstna dela (npr. ca, ga in la). Nekonsistentnosti je zaznati tudi na relaciji šifrant 140d – šifrant 140e – šifrant 140f, saj se biografska dela pojavljajo na vseh treh mestih. Nekaj vrst vsebin, ki so uvrščene v šifrant 140d, bi bolj sodilo v šifrant podpolja 140e oziroma med literarne in polliterarne zvrsti (parodija, slavospev, epitaf, scenarij), »pisma« pa na primer najdemo v obeh šifrantih: pod kodo ia v podpolju 140d in pod kodo ha v podpolju 140e.

Eden opaznejših problemov v smislu konsistentnosti celotnega šifranta je njegova arbitrarnost pri možnostih za podrobnejše določanje posameznih vrst/tipov del. V določenih primerih je namreč natančnejše določanje mogoče, v določenih pa ne (na primer: katekizem, ne pa tudi: molitvenik, cerkvena pesmarica ali lektionar, priročnik, ne pa tudi vodič, slovar ali leksikon). V povezavi s tem se odpira tudi vprašanje vrstilcev v šifrantu podpolja 675c, ki prav tako omogočajo določanje vrste/tipa vira (npr. 27–28 – Nebiblični krščanski teksti. Molitveniki. Obredne knjige. Katekizmi. Učbeniki za verouk), ter tistih, ki zaradi uporabe privesnega vrstilca združujejo oba vidika: predmet dela in vrsto/tip vira, ki jo je sicer mogoče določiti že s pomočjo šifranta v podpolju 140d (npr. 811.163.6(075) – Slovenščina (učbeniki)).

Problem jezikovne neustreznosti se pokaže že pri samem poimenovanju podpolja 140d. Slovensko poimenovanje podpolja namreč ni enakovredno njegovemu poimenovanju v formatu UNIMARC/B, v katerem je naziv šifranta »form of contents code«. To bi se v prevodu moralo glasiti »koda za obliko vsebine« in ne »vrsta vsebine«. »Oblika vsebine« se namreč nanaša na vrsto/tip vira in ne na njegove vsebinske značilnosti. Zato slovensko ime podpolja po eni strani daje (neupravičen) vtis, da je namenjeno predmetni katalogizaciji, po drugi strani pa njegova vsebina kaže, da gre za nekakšno mešanico obojega: določanja vsebinskih značilnosti in tipa vira. Tudi poimenovanja posameznih kod so jezikovno neustrezna. Značilen primer neustreznega poimenovanja je »religiozno delo«, ki je neposreden prevod angleškega »religious work«. Slovenski ustreznik bi bil »versko delo«. Tak primer je tudi »različica dela«. Iz imena (ne pa tudi iz vsebine) omenjene kode je namreč mogoče napačno sklepati, da je namenjena opozarjanju na drugo/novo izrazno obliko dela (glej Riva idr., 2018) in ne določanju same vsebine ali oblike vira.

Pregled vsebine šifranta 140d kaže, da z njegovo pomočjo ni mogoče kakovostno in celostno določanje neliterarnih del. Ponuja namreč arbitraren in precej nepopoln nabor (pretežno) neliterarnih vrst vsebin in vrst/tipov virov. Pri tem

so nekatere obravnavane zgolj kumulativno, pri nekaterih pa je mogoča tudi natančnejša opredelitev tako glede na prevladujoče vsebinske značilnosti kot tudi glede na vrsto/tip vira. Kode tako pravzaprav nudijo mešanico možnosti za bolj ali manj natančno določanje osnovnih vsebinskih značilnosti posameznega dela, ki bi sicer bolj sodilo na področje predmetne katalogizacije (zgodovinsko delo, politično delo) in za določanje vrste/tipa vira (učbenik, priročnik).

Ne glede na pomanjkljivosti ima šifrant (tudi v smislu uporabnosti za fasetno orodje oziroma filtre v katalogu) pravzaprav dva potenciala: namenjen bi bil lahko osnovni določitvi vrste vsebine in/ali določitvi vrste/tipa vira – ne pa tudi teme oziroma predmeta dela, ki mu je namenjen blok 6XX. Zato bi bilo pri njegovi reviziji oziroma prenovi po eni strani smiselno stremeti k celostni reprezentaciji vseh temeljnih (neliterarnih) vrst vsebin, značilnih za obdobje do prve polovice 19. stoletja, v kombinaciji z dodatno možnostjo določanja vrste/tipa vira. To bi uporabnikom kataloga COBISS+, ki iščejo starejše monografske vire, omogočilo omejevanje oziroma filtriranje rezultatov glede na:

- vrsto vsebine (podpolje 140d),
- vrsto/tip vira (samostojno podpolje znotraj polja 140),

v kombinaciji s podatki iz podpolja 675c pa še glede na predmet/tematiko, ki jo vir obravnava. Podpolje 140d bi bilo zato v osnovi smiselno ločiti na dve podpolji (vrsta vsebine, vrsta/tip vira) in omogočiti njuno ponovljivost. Hkrati s tem bi bilo podpolje 140d ter filtre v katalogu treba ustrezno poimenovati.

Za določanje vrste vsebine bi moral šifrant obsegati (vsaj) naslednje možnosti:

1. Sveta besedila in njihovi posamezni deli⁴
2. Eksegetične vsebine⁵
3. Teološke vsebine⁶
4. Liturgične vsebine (dela, namenjena uradnemu in osebnemu bogoslužju)⁷
5. Pravne in druge regulativne vsebine (cerkveno in civilno pravo, razglasi, redovna pravila ipd.)⁸
6. Zgodovinske vsebine (vključno s pomožnimi zgodovinskimi vedami in arheologijo)⁹

⁴ Za več podatkov o svetih besedilih glej tudi: Scripture (religious literature).

⁵ Za več podatkov o eksegetičnih vsebinah glej tudi: Maas, 1909.

⁶ Za več podatkov o teologiji in njenih posameznih področjih glej tudi: Thielicke.

⁷ Za več podatkov o liturgičnih vsebinah glej tudi: Fortescue, 1910.

⁸ Za vsebine s področja cerkvenega prava glej tudi: Boudinhon, 1910.

⁹ Vsebine del s področja pomožnih zgodovinskih ved, kot so npr. diplomatika, epigrafika, genealogija, heraldika, kronologija, numizmatika in sfragistika, bi bilo mogoče natančneje določiti s pomočjo šifranta v podpolju 675c.

7. Naravoslovne vsebine (naravna filozofija, naravna zgodovina ter današnje naravoslovne oziroma eksaktne znanosti)¹⁰
8. Uporabne in tehnične vsebine (vključno z medicino, ekonomijo)¹¹
9. Filozofske vsebine (metafizika, etika, logika, estetika, epistemologija itd., vključno s sholastiko v kombinaciji s kodo za »teološke vsebine«)
10. Politične vsebine (dela o politiki in dela, ki so rezultat politične dejavnosti, kot na primer mednarodne pogodbe)
11. Filološke vsebine (vključno s pomožnimi filološkimi disciplinami, kot sta npr. retorika in bibliografija)¹²
12. Jezikoslovne vsebine
13. Družbene vsebine (etnologija, antropologija itd.)
14. Domoznanske vsebine¹³
15. Umetnostne vsebine (slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, glasba)
16. Literarnozgodovinske vsebine
17. Pedagoške/didaktične vsebine (verske in posvetne)
18. Razvedrilne vsebine in šport (vključno z lovom, ribolovom)
19. Mešane neliterarne vsebine (miscellanea)

Predlagani sklopi obsegajo najbolj reprezentativne vrste neliterarnih vsebin, ki jih je treba določiti pri katalogizaciji historičnih zbirk v Narodni in univerzitetni knjižnici. Poimenovanja sklopov/kod so dovolj nevtralna, da je vanje na primer mogoče uvrstiti sveta besedila ter teološka in liturgična besedila drugih verstev, ne izključujejo pa tudi možnosti za opredelitev del z različnih področij znanosti, ki so nastala izven območja zahodnoevropskega kulturnega in znanstvenega vpliva. Edina večja ter praktično nepremostljiva težava je anahronistično poimenovanje posameznih vsebinskih sklopov za posamezna področja, ki do 19. stoletje še niso bila vzpostavljena kot samostojne znanosti. Sistemi za organizacijo znanja v srednjem in zgodnjem novem veku so namreč nekatere znanosti, ki so danes samostojne (vključno z naravoslovjem), uvrščali pod filozofijo, večina aplikativnih in tehničnih ved pa je pravzaprav sodila med obrtne dejavnosti. Ne glede na tovrstne zadrege pa danes od katalogizatorjev in uporabnikov vsekar ni realno pričakovati, da bi vsebine opredeljevali ali iskali in identificirali v skladu s historičnimi sistemi organizacije znanja, ki so bili dominantni v starem, srednjem in zgodnjem novem veku. Tudi to bi bil namreč svojevrsten anahronizem, ki bi od obojih zahteval mnogo preveč poglobljenega znanja, v smislu

---

¹⁰ Za več podatkov o razvoju naravoslovja glej tudi: Pearce Williams.

¹¹ Za več podatkov o razvoju uporabnih oziroma tehničnih ved glej tudi: Technology.

¹² Za več podatkov o značilnostih in zgodovini filologije glej tudi: Crystal.

¹³ Za obširnejšo razlago domoznanstva glej tudi: Fikfak, 1999.

bibliografskega formata in fasetnih orodij pa bi bila taka rešitev tudi popolnoma nepregledna in neuporabna.

S stališča podrobnejše določitve vrste/tipa vira bi moral šifrant obsegati vsaj naslednje možnosti:

1. Znanstvene razprave (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
2. Strokovne razprave (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
3. Eseji (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
4. Zaključna univerzitetna dela (dissertacije, teze)
5. Zborniki (znanstveni, slavnostni, spominski ipd.)
6. Separati (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
7. Govori in predavanja (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
8. Učbeniki (vključno s katekizmi in v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
9. Priročniki (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
10. Navodila (v povezavi z vsemi vrstami vsebine)
11. Lekcionarji
12. Molitveniki
13. Pasijoni
14. Litanije
15. Pesmarice
16. Odpustki
17. Misali
18. Obredniki
19. Graduali
20. Antifonarji
21. Pridige/homilije
22. Brevirji
23. Psaltri
24. Zakramentariji
25. Pontifikali
26. Martirologije
27. Horariji
28. Enciklike
29. Konstitucije
30. Pastirska pisma
31. Apostolska pisma
32. Breve
33. Bule
34. Dekreti
35. Zakoniki
36. Statuti
37. Privilegiji
38. Pogodbe
39. Redovna pravila
40. Zakoni
41. Okrožnice/razglasi
42. Bontoni/ogledala
43. Pravilniki
44. Vodiči (vključno z romarskimi vodiči)
45. Kronike
46. Anali
47. Leksikoni (v povezavi s specifičnimi vrstami vsebine)
48. Tezavri
49. Enciklopedije
50. Bibliografije (v povezavi s specifičnimi vrstami vsebine)
51. Katalogi (knjig, umetnin, mineralov, knjigotrški katalogi, katalogi prodajnih artiklov ipd.)
52. Slovnice
53. Slovarji
54. Sezname/popisi/šematizmi
55. Atlasi (vseh vrst)
56. Potopisi
57. Farmakopeje
58. Topografije/krajepisi

59. Pratique, almanahi	64. Recenzije
60. Albumi	65. Slikanice
61. Knjige emblemov	66. Antologije, kompilacije
62. Pamfleti	67. Drobn tisk (reklame, letaki, ceni-
63. Znanstvene korespondence	ki, oglasi itd., prodajni katalogi)

Seznam predlogov vsekakor ni popoln. Vključuje predvsem vrste/tipe virov, ki so značilni za zahodno neliterarno produkcijo v obdobju do prve polovice 19. stoletja, in ne rešuje problema drugih specifičnih vrst/tipov virov, ki za to kulturno okolje niso značilni. Pomanjkljivost bi lahko rešilo dodatno podpolje »drugo«, ki bi omogočilo ročen vnos podatkov.

2.3 Analiza in evalvacija posameznih kod v podpolju 140e

Opis namena podpolja v priročniku COMARC/B se glasi: »Če je delo literarno besedilo, vnesemo kodo za literarno vrsto.« Podpolje ni ponovljivo.

Tabela 2: Analiza in evalvacija posameznih kod v šifrantu 140e.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
aa – poezija	Poimenovanje kode je s stališča določanja literarne oblike dovolj natančno, ni pa dovolj natančno za določanje literarnih zvrsti.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Tudi zvrsti v kodi ab sta po literarni obliki poezija. Tudi mladinska literatura (koda ka) je lahko poezija.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ab – viteški ali pastirski roman v verzih	Poimenovanje kode je preveč natančno. Obe literarni zvrsti nista nujno verzificirani. Koda združuje dve literarni zvrsti.	Koda je dovolj popolna.	Koda je sicer konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, ker pa gre za podrobnejšo opredelitev verzificiranih literarnih zvrsti, bi pričakovali tudi možnosti za opredelitev nekaterih drugih (npr. ep, roman v verzih itd.).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ca – drama	Poimenovanje kode je s staljšča določanja literarne oblike dovolj natančno, ni pa dovolj natančno za določanje posameznih literarnih zvrsti.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
da – libreto	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ea – pripovedno delo (Splošni pomen. Če potrebujemo posebno oznako za roman, novelo, basen, pravljico, alegorijo, legendo, parabolo ali kratko prozo, uporabimo ustrezno kodo iz seznama).	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno. Primernejši izraz bi bil sicer »prozno delo«.
eb – roman	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Tudi koda ab se nanaša na specifično zvrst romana.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ec – novela	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ed – basen	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ef – pravljica	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
eg – alegorija	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
eh – mit/legenda	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ei – parabola	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ej – kratka proza	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna, vendar bi lahko imela dodaten opis – v kratko prozo namreč spadajo: novela, kratka zgodba, črtica, basen, prilika, legenda, pravljica, pripovedka, parabola, povest in anekdota.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, vendar imajo nekatera dela, ki sodijo pod »kratko prozo«, v šifrantu še posebno kodo, druga pa ne (glej kriterij »popolnost«).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
fa – esej feljton	Poimenovanje kode je natančno, saj združuje dve pol-literarni zvrsti.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ga – humor, satira	Poimenovanje kode je natančno. Satira je literarna zvrst, humor pa sposobnost za duhovito, šaljivo prikazovanje česa.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu. Različne literarne oblike in zvrsti lahko vsebujejo humoristične prvine.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ha – pisma	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in s kodami v drugih šifrantih. Pisma se pojavljajo tudi v šifrantu 140d.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ia – mešano	Poimenovanje kode je nenatančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, predvsem ni jasen njen odnos s kodama la in zz.	Poimenovanje kode je sicer jezikovno ustrezno, vendar bi bilo primernejše: mešane literarne zvrsti/oblike.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ja – maksima, aforizem, pregovor, anekdota	Poimenovanje kode je nenatančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, predvsem ni jasen odnos s kodo ga (humor, satira).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ka – mladinska literatura	Poimenovanje kode je nenatančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih, saj tako kot kode v podpolju 100e opredeljuje starostno skupino, ne pa literarne vrste.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
la – drugo (Kodo uporabljamo za kroniko, spomine, dnevnik, biografijo, hagiografijo, potopis, erotično literaturo, mistično literaturo itd. Če za te literarne vrste potrebujemo posebne oznake, uporabimo ustrezne kode iz seznama.)	Poimenovanje kode je nenatančno.	Koda ni dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih. Ni jasen njen odnos s kodo ia – mešano in zz – drugo pa tudi s kodami v drugih šifrantih (npr. biografija v podpoljih 140d in 140f).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
lb – kronika	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih, saj ni jasen njen odnos s kodo ga (zgodovinsko delo) v šifrantu 140d.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
lc – spomini	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
ld – dnevnik	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
le – biografija	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu in kodami v drugih šifrantih, saj se prekriva z vsebino podpolja 140d (koda ga) in 140f (biografije).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
lf – hagiografija	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
lg – potopis	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
lh – erotična literatura	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
li – mistična literatura	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Koda ni dovolj popolna.	Koda ni konsistentna s kodami v drugih šifrantih. Ni mogoče razumeti, ali gre za krščansko mistiko, ki bi sodila v podpolje 140d (koda aa ali ac).	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
ma – retorika, govori	Poimenovanje kode ni dovolj natančno. Koda združuje vedo o govorništvu, ki bi jo pričakovali v podpolju 140d, in njene »rezultate«, tj. govore.	Koda je dovolj popolna.	Koda je konsistentna z drugimi kodami v šifrantu.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

	Natančnost	Popolnost	Konsistentnost	Jezikovna ustreznost
yy – neliterarno besedilo	Poimenovanje kode je dovolj natančno.	Dodaten opis ni potreben.	Koda ni konsistentna z drugimi kodami v šifrantu, saj ni jasno, zakaj se neliterarno besedilo pojavlja v šifrantu za literarno vrsto.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.
zz – drugo	Kriterija ni mogoče uporabiti. ¹⁴	Kriterija ni mogoče uporabiti.	Kriterija ni mogoče uporabiti.	Poimenovanje kode je jezikovno ustrezno.

2.4 Analiza in evalvacija celotnega šifranta v podpolju 140e

S stališča natančnosti so v šifrantu 140e najbolj problematične kode, ki v svojem imenu združujejo različne literarne in polliterarne zvrsti: fa – esej, feljton, ja – maksima, aforizem, pregovor, anekdota, ia – mešano, la – drugo in zz – drugo. Prav tako ni jasno, zakaj je v šifrantu, ki je namenjen določanju literarnih vrst, prisotna koda za neliterarno besedilo (yy). V primeru kode ab – viteški ali pastirski roman v verzih je na primer poimenovanje nenatančno zato, ker ne zajame tistih del teh zvrsti, ki niso verzificirana.

S stališča popolnosti analiza vsebine šifranta kaže, da ta ne omogoča niti vseh možnosti za osnovno določanje literarne oblike (poezija, proza, dramatika, mešane literarne oblike), niti z njim ni mogoče natančnejše opredeljevanje posameznih literarnih (ali polliterarnih) zvrsti, kot so na primer: komedija, tragedija, novela, nekrolog, epitaf, balada, ep, parodija, pripovedka ipd.

S stališča konsistentnosti ni jasno, zakaj se v šifrantu pojavlja mladinska literatura, saj je ta podatek, ki je osnova za filter »ciljna skupina« v COBISS+, že v šifrantu podpolja 100e. Težava je tudi z večkratnim ponavljanjem kode za biografijo (le), ki je prisotna že v podpoljih 140d in 140f. Prav tako ni jasno, zakaj je posamezne zvrsti mogoče opredeliti podrobneje, drugih pa ne. Nekatere literarne (npr. parodija) in polliterarne zvrsti (npr. epitaf) na primer najdemo tudi v šifrantu podpolja 140d, koda la v podpolju 140e pa vsebuje kroniko, ki bi bolj sodila pod zgodovinska dela v šifrantu podpolja 140d. »Mistično literaturo«, ki

¹⁴ Koda združuje vse, kar ni uvrščeno v druge kode, zato ocenjevanje glede na natančnost, popolnost in konsistentnost ni mogoče.

ni podrobneje pojasnjena, bi v primeru, da je s tem mišljena krščanska mistika, pričakovali v šifrantu podpolja 140d.

Podpolje 140e je v formatu UNIMARC/B poimenovano »literature code«, kar bi se v prevodu moralo glasiti »koda za literaturo« in ne »literarna vrsta«, ki je bistveno bolj specifičen oziroma ožji pojem. Trenutno vsebino podpolja bi še najbolj povzel izraz: literarne oblike ter literarne in polliterarne zvrsti. Poimenovanja posameznih kod so le pogojno jezikovno neustrezna (npr. pripovedno/prozno delo).

Podpolje 140e bi bilo tako kot podpolje 140d predvsem smiselno ločiti na dve podpolji za literarne oblike ter literarne in polliterarne zvrsti, za vsako od teh kategorij pa omogočiti tudi ponovljivost. Hkrati z dopolnitvami in ločitvijo na dve podpolji bi bilo podpolje 140e, s tem pa tudi fasetno orodje oziroma filtre v katalogu, potrebno tudi ustrezno preimenoovati v »literarna oblika« in »literarna zvrst«.

Za določanje literarne oblike¹⁵ bi moral šifrant obsegati naslednje osnovne možnosti:

1. Poezija
2. Proza
3. Dramatika
4. Mešane literarne oblike

Za določanje literarne oziroma polliterarne zvrsti pa vsaj naslednje možnosti:

1. Pesmi in pesnitve (vključno s slavilnimi oz. priložnostnimi pesmi in verzificiranimi nekrologi)	11. Drame
2. Pesmi v prozi	12. Komedije
3. Balade	13. Tragedije
4. Romance	14. Hagiografije
5. Bajke	15. Libreti
6. Romani (družbeni, pustolovski, zgodovinski, fantazijski, v pismih)	16. Anekdote
7. Romani v verzih	17. Aforizmi
8. Biografije	18. Epigrami
9. Avtobiografije	19. Prilike
10. Novele	20. Epitafi
	21. Eseji
	22. Epi
	23. Sage

---

¹⁵ V smislu določanja literarne oblike se delitev na poezijo, prozo in dramatiko zdi bolj nazorna, kot tradicionalna delitev na liriko, epiko in dramatiko.

24. Ode	36. Dnevniki
25. Elegije	37. Pisma
26. Povesti	38. Govori (vključno z nekrologi in slavilnimi govori)
27. Pripovedke	39. Potopisi
28. Pravljice	40. Erotika
29. Basni	41. Antologije
30. Miti in legende	42. Zbrana dela
31. Feljtoni	43. Izbrana dela
32. Satire	44. Mešane literarne zvrsti
33. Farse	45. Mešane polliterarne zvrsti (eseji, nekrologi, epitafi ipd.)
34. Pregovori	
35. Spomini	

Nabor predlaganih vsebin zajema predvsem tiste zvrsti, ki so značilne za zahodno literarno produkcijo, ne rešuje pa problema drugih specifičnih zvrsti, ki so nastale izven tega kulturnega okolja. Pomanjkljivost bi lahko rešilo dodatno podpolje »drugo«, ki bi omogočilo ročen vnos podatkov.

3 Razprava

Evalvacija šifranta v podpolju 140d je pokazala, da je od 28 kod dovolj natančnih 21 kod (ena (1) je prenatanačna), dovolj popolnih 14 kod, konsistentnih 17 kod, jezikovno ustreznih pa 25 kod.¹⁶ Vpogled v kumulativno oceno glede na vse štiri evalvacijske kriterije hkrati pokaže, da je v celoti ustreznih le devet (9) kod. Od teh jih je šest (6) namenjenih podrobnejšemu opredeljevanju drugih, pomensko širših kod. S stališča natančnosti in/ali popolnosti bi osem (8) kod potrebovalo preimenovanje. S stališča popolnosti bi sedem (7) kod potrebovalo podrobnejši oziroma dopolnjen opis. S stališča konsistentnosti bi vsaj štiri (4) kode potrebovale združevanje (istovrstna dela v različnih kodah), tri (3) pa razdruževanje (raznovrstna dela v isti kodi). Nekaj (3) nekonsistentnosti je zaznati tudi na relaciji šifrant 140d – šifrant 140e – šifrant 140f – šifrant 675c. Največja težava celotnega šifranta v podpolju 140d je, da že v osnovi ponuja precej naključen in nepopoln nabor kod za (pretežno) neliterarne vrste vsebine in oblike virov. Slednje se – ne glede na evalvacijske kriterije, ki so bili uporabljeni v pričujoči raziskavi – pokaže šele v praksi, ko pri bibliografskem opisu posameznega dela ni mogoče izbrati ustrezne kode ali kombinacije več kod, niti za določitev vrste vsebine (na primer Aristotelova Metafizika) niti za določitev oblike vira (na primer Erberjeva

¹⁶ Pri evalvaciji natančnosti, popolnosti in konsistentnosti koda zz ni bila upoštevana.

Topographia Ducatus Styriae) ali za kombinacijo obojega (na primer Alciatijeva Emblemata). Razumevanje namena in rabe šifranta dodatno otežuje jezikovna neustreznost prevoda njegovega imena, pa tudi prevodov posameznih kod.

Evalvacija šifranta v podpolju 140e kaže, da je 20 od 30 kod dovolj natančnih, ena (1) pa prenatanačna.¹⁷ Poimenovanje dveh (2) kod je s stališča določanja literarne oblike dovolj natančno, ni pa dovolj natančno za določanje literarne zvrsti. 28 kod je dovolj popolnih, dve (2) pa bi potrebovali dodatno pojasnilo. Ena (1) koda združuje več polliterarnih zvrsti, nima pa skupnega poimenovanja. Konsistentnih je 17 kod. Dve (2) kodi sta namenjeni podrobnejši opredelitvi posameznih zvrsti, pričakovali pa bi tudi možnosti za opredelitev drugih zvrsti. Pet (5) nekonsistentnosti je zaznati na relaciji šifrant 100e – šifrant 140d – šifrant 140e – šifrant 140f. Vsa poimenovanja kod so jezikovno ustrezna, pri čemer bi poimenovanje pri dveh lahko izboljšali. 13 kod je ustreznih glede na vse štiri evalvacijske kriterije hkrati. Šifrant ni jezikovno ustrezno poimenovan. Kot celota ne omogoča niti vseh možnosti za osnovno določanje literarne oblike niti z njim ni mogoče natančneje opredeljevanje posameznih literarnih (in polliterarnih) zvrsti.

Za dopolnitev in izboljšavo vsebine šifrantov v podpoljih 140d in 140e, s tem pa tudi orodij za fasetno navigacijo oziroma filtrov v COBISS+, bi bil potreben predvsem razmislek o naslednjih vprašanjih:

Ali naj vsebina obeh šifrantov, s tem pa tudi orodje za fasetno navigacijo in filtri uporabnikom omogočajo zgolj omejevanje rezultatov iskanja glede na vrsto vsebine in literarno obliko ali pa tudi glede na vrsto/tip vira oziroma literarno zvrst?

V primeru šifranta v podpolju 140d se zdi smiselno oboje: možnost določanja vrste vsebine in vrste/tipa vira, s tem pa tudi možnost filtriranja rezultatov iskanja v COBISS+ po obeh parametrih. S stališča uporabnikovih interesov namreč ni nepomembno, ali je na primer določeno naravoslovno delo znanstvena razprava, disertacija ali učbenik. Prav tako je na področju literarnih del (podpolje 140e) smiselno omogočiti osnovno filtriranje rezultatov iskanja glede na literarno obliko, če je le-to možno z gotovostjo določiti pa tudi glede na literarno zvrst. Omogočanje razlikovanja, da gre pri istem delu istega avtorja za različne izrazne oblike (npr. prozno ali dramsko delo), je tudi v skladu s funkcionalnimi zahtevami za bibliografske zapise, kot ji predvideva IFLA LRM (Riva, Le Boeuf, in Žumer, 2018).

---

¹⁷ Pri evalvaciji natančnosti, popolnosti in konsistentnosti koda zz ni bila upoštevana.

Ali je s stališča racionalnosti postopkov bibliografske obdelave smiselno, da se nekateri podatki, ki opredeljujejo vrsto, dela/tip vira in njegovo namembnost, pojavljajo na različnih mestih v polju 140, pa tudi na različnih drugih mestih v bibliografskem formatu?

V primeru podpolj 140d in 140e je v tem smislu problematična predvsem večkratna možnost za opredeljevanje biografij (140d, 140e in 140f), pisem (140d, 140e) in mladinske literature (140e in 100e). Glede na namembnost omenjenih šifrantov bi bilo morda najbolj smiselno kode za biografska dela združiti v enem samem podpolju, določanje namembnosti (mladinski) pa omogočiti samo v podpolju 100e.

Kakšen je odnos med podatki, s katerimi določamo vrsto vsebine in/ali vrsto/tip vira v podpolju 140d, ter podatki, s katerimi v podpolju 675c določamo predmet dela?

Podatki iz podpolja 675c so v COBISS+ uporabljeni za drugo orodje za fasetno navigacijo oziroma filter (predmet dela). Pregled vsebine šifranta v podpolju 675c kaže, da bi tudi ta potreboval temeljito analizo, evalvacijo in prenovu, s stališča uporabnosti fasetnih orodij pa tudi uskladitev z drugimi sorodnimi šifranti, med katere sodijo tudi šifranti v podpoljih 140d in 140e oziroma 105b in 105e pri novejšem gradivu. Značilni primeri problematičnih vrstilcev v šifrantu 675c so na primer tisti, ki se dejansko ne nanašajo na vsebinske vidike/predmet dela, pač pa na vrsto oziroma tip vira (na primer 27–28 – Nebiblični krščanski teksti. Molitveniki. Obredne knjige. Katekizmi. Učbeniki za verouk), ter tisti, ki zaradi uporabe privesnega vrstilca združujejo oba vidika: predmet dela in vrsto/tip vira, ki jo je sicer mogoče določiti že s pomočjo šifranta v podpolju 140d, pri novejšem gradivu pa 105b (na primer. 811.163.6(075) – Slovenščina (učbeniki)). Zato pravzaprav niti vsa tri niti vsako posamezno podpolje in na njem temelječe fasetno orodje ne dosegajo svojega osnovnega namena, to je omogočanje možnosti izbire najrelevantnejšega gradiva glede na vrsto vsebine, vrsto/tip vira, literarno obliko, literarno zvrst in predmet/vsebino dela.

4 Sklepi

Starejši monografski viri se glede vrste vsebine, literarne oblike in zvrsti ter vrste/tipe vira od novejših pravzaprav ne razlikujejo bistveno. Odstopanja so predvsem kvantitativne narave, in sicer v smislu količine tistih vrst vsebin, vrst/tipov virov in literarnih zvrsti, ki so bile v neliterarni in literarni produkciji od starega veka dalje oziroma v tiskarski produkciji do sredine 19. stoletja bistveno boljše

zastopane kot danes ali pa so bile specifične za določeno obdobje. Na področju vrst vsebine, ki jih pokriva šifrant v podpolju 140d, so to na primer verske, teološke in liturgične vsebine ter dela s področja cerkvenega prava, na področju vrste/tipa vira različne liturgične knjige, molitveniki, katekizmi, lekcionarji, postile, topografije, kronike in anali, na področju literarnih zvrsti pa na primer viteški romani, hagiografije ter miti in legende. Analiza šifrantov v 140d in 140e, ki sta namenjena določanju vsebine in literarne vrste, kaže, da na nobenem od obeh področij ne omogočata svojega osnovnega namena, zato ju je treba dopolniti ali v celoti prenoviti. V smislu prenove obeh šifrantov se tako kažejo predvsem potrebe po:

- vsebinskih ter funkcionalnih dopolnitvah in popravkih v smislu razdruževanja in združevanja kod, uvajanja dodatnih kod, pa tudi omogočanja ponovljivosti podpolj in različnih kombinacij podpolj 140d in 140e za natančnejšo opredelitev vrste vsebine, vrste/tipa vira, literarne oblike in literarne zvrsti (popolnost, natančnost, konsistentnost);
- usklajevanju vsebin znotraj obeh šifrantov in med obema šifrantoma ter usklajevanju namembnosti in vsebine obeh šifrantov z namembnostjo in vsebino drugih šifrantov, predvsem tistih v podpoljih 100e, 105b, 105e,¹⁸ 140f in 675c. V zvezi s tem bi bil potreben tudi razmislek ali bi polliterarna dela, kot so na primer eseji, uvrščali v šifrant 140d ali 140e (konsistentnost);
- ustreznem poimenovanju/preimenovanju šifrantov in posameznih kod, ki bi se morala odraziti tudi na poimenovanju posameznih fasetnih orodij oziroma filtrov v COBISS+ (jezikovna ustreznost).

Na tak način bi podatki iz šifrantov podpolj 140d in 140e v kombinaciji z drugimi podatki, ki so prav tako uporabljeni za fasetno navigacijsko orodje oziroma filtre, uporabnikom omogočili omejevanje poizvedb oziroma rezultatov glede na vrsto vsebine, tip vira, literarno obliko in literarno zvrst, deloma pa bi zadostili tudi osnovnim funkcionalnim zahtevam za bibliografske zapise v smislu omogočanja razlikovanja med različnimi izraznimi oblikami posameznega dela, kot jih na primer predvidevata IFLA LRM (Riva idr., 2018) in ICP (Galeffi idr., 2017).

---

¹⁸ Glede na rezultate analize in evalvacijo podpolj 140d in 140e ni izključeno, da sta tudi podpolji 105b in 105e premalokrat uporabljeni zaradi istovrstnih oziroma sorodnih težav oziroma pomanjkljivosti. Ta vidik bi bilo treba podrobneje raziskati.

Navedeni viri

Badovinac, B. (2020). *Več podatkov zagotavlja boljšo fasetno navigacijo v COBISS+*. <https://blog.cobiss.si/2020/06/11/vec-podatkov-zagotavlja-boljso-fasetno-navigacijo-v-cobiss/>

Badovinac, B. (2021). Defining Data Quality in Bibliographic and Authority Records: A Case Study of the COBISS.SI System. *Cataloging & Classification Quarterly*, 59(4), 355–377, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01639374.2021.1910603>, <https://doi.org/10.1080/01639374.2021.1910603>

Boudinhon, A. (1910). Canon Law. V *The Catholic Encyclopedia*. Robert Appleton Company. <http://www.newadvent.org/cathen/09056a.htm>

COBISS+ (8. 12. 2021). *Iskanje*. <https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/search>

COBISS+ (8. 12. 2021). *Pomoč*. <https://plus.si.cobiss.net/opac7/help>

COBISS.SI (8. 12. 2021) <https://www.cobiss.si/>

COMARC/B Format za bibliografske podatke. (© 1997-2021). Inštitut informacijskih znanosti. https://izobrazevanje.izum.si/EntryFormDesktopDefault.aspx?tabid=38&type=manual&manual=1_Comarc_B_svn

Crystal, D. Philology. (10. 12. 2021). V *Britannica*. <https://www.britannica.com/science/philology>

Ethnography. (10. 12. 2021). V *Britannica*. <https://www.britannica.com/science/ethnography>

Fikfak, J. (1999). *Ljudstvo mora spoznati sebe: podobe narodopisja v drugi polovici 19. stoletja*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center.

Fortescue, A. (1910). Liturgy. V *The Catholic Encyclopedia*. Robert Appleton Company. <http://www.newadvent.org/cathen/09306a.htm>

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Različica 10.0 3. (26. 2. 2022). <https://www.fran.si/o-portal>

Galeffi, A., Bertolini, M. V., Bothmann, R. L., Escolano Rodriguez, E. in McGarry, D. (2017). *Statement of International Cataloguing Principles (ICP)*. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf

Grad, A., Škerlj, R. in Vitorovič, N. (2008). *Veliki angleško slovenski slovar*. DZS.

Maas, A. (1909). Biblical Exegesis. V *The Catholic Encyclopedia*. Robert Appleton Company. <http://www.newadvent.org/cathen/05692b.htm>

Metadata Quality Control Workflow (8. 12. 2021). <https://digital.lib.niu.edu/policy/metadata/quality-control>

Park, J.-R. (2009). Metadata Quality in Digital Repositories: A Survey of the Current State of the Art. *Cataloging & Classification Quarterly* 47(3–4), 213–228.

Pearce Williams, L. *Science as natural philosophy*. V *Britannica*. <https://www.britannica.com/science/history-of-science/The-founding-of-modern-biology>

Riva, P., Le Bœuf, P. in Žumer, M. (2018). *IFLA Library Reference Model: a Conceptual Model for Bibliographic Information*. International Federation of Library Associations. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/40>

Scripture (religious literature) (8. 12. 2021) V *Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/scripture>

Svoljšak, S. (2023). *Starejši monografski viri: pravila z navodili za katalogizacijo v formatu COMARC/B*. Narodna in univerzitetna knjižnica. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-X8T791MZ>

Technology (10. 12. 2021). V *Britannica*. <https://www.britannica.com/technology/technology>

Thielicke, H. (8. 12. 2021). Theology. V *Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/theology>

Van Esterik, P. (8. 12. 2021). Anthropology. V *Britannica*. <https://www.britannica.com/science/anthropology>

UNIMARC concise bibliographic format (2008). International Federation of Library Associations. <https://archive.ifla.org/VI/8/unimarc-concise-bibliographic-format-2008.pdf>

---

dr. Sonja Svoljšak

Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana
e-pošta: sonja.svoljsak@nuk.uni-lj.si